

Вольвач Марія Степанівна

Біографія

Українська письменниця, поетеса, громадсько-культурна діячка Марія Степанівна Вольвач народилася 29 березня 1841 року в селі Черемушна, розташованому за 15 кілометрів від центру повіту – містечка Валки Харківської губернії в родині сільського писаря з заможного козацького роду.

Коли дівчинці виповнилося сім років, помер батько. Брати дуже швидко змарнували батьківську спадщину, а Марії, як наймолодшій, та ще й дівчині, нічого з того багатства не дісталось. У 14-річному віці, без будь-яких засобів до існування і без освіти вирушила до Харкова з метою навчитися якомусь ремеслу чи здобути освіту. У Харкові вона познайомилася з невідомим паном, який вивіз її в Петербург, як свою покоївку.

Після піврічного перебування в Петербурзі, де весь цей час Марія наймитувала, вона повернулася в рідну Черемушну, до матері. На жаль, з освітою їй не пощастило, адже за це треба було платити, а в її матері таких можливостей не було.

У 1856 році вона знову приїхала до Харкова, де навчилася на кравчиню і цим ремеслом заробляла собі на хліб. Ця професія і була матеріальною базою всього її життя. Наймитуючи, Марія Вольвач поступово, самотужки здобувала знання. Згодом почала подумки складати вірші і тримати їх у пам'яті, бо писати не вміла. Та все змінилось після її знайомства з українським істориком професором Дмитром Багалієм – вона навчилася в нього письма. Саме завдяки йому Марія Вольвач стала письменницею.

Не здобувши офіційної освіти, Маруся Вольвачівна навчається грамоти самотужки, багато читає художньої літератури. Очевидно, ще в 1870-х роках, під впливом народної пісні та знайомства з художньою літературою, вона приходить до літературної діяльності: пише вірші, оповідання, а пізніше навіть п'єси.

У 1892 році в харківському альманасі "Складка" було опубліковано дві її поезії "Думи" та "Колядка". Потім вийшло гумористичне оповідання "Кажі жінці правду, та не всю" і "Казка про таємні слова". У 1893 році виходить перша збірка творів Марусі Вольвачівни – "Казка про таємні слова". У 1896 році, у Харкові, – збірка поезій та оповідань "Пісні і розмови Валківської селянки Марусі Вольвачівни".

Високу оцінку творчості самобутньої авторки з народу дав Іван Франко, який на той час був редактором "Літературно-наукового вісника" і опублікував на шпальтах цього часопису її поезії та мемуари, які є не лише коштовним матеріалом до біографії письменниці, а і дуже важливим джерелом до історії української етнографії, тодішнього побуту, звичаїв, які так блискуче знала Маруся Вольвачівна й залишила нам у спадок. Творчі зв'язки Марусі Вольвачівни підтримувала й з іншими Харківськими культурними діячами – письменником Борисом Грінченком, українським філософом, професором Харківського університету Миколою Сумцовим, якому у 1902 р. надіслала свій зошит із записами українських народних пісень.

У творах Марії Вольвач багато мотивів, образів, а також стилістичних засобів фольклорного характеру ("Доля", "Зрада дівчині" та інші). Найцікавішими у творчості Марусі Вольвачівни дослідники називають драми про нещасливе кохання "Охайнулась, та пізно", "На великім шляху", "Є каяття, та нема вороття".

У кінці 1890-х років часто була в навколишніх селах Харкова, де записувала народні пісні, читала селянам свої твори. У рідному селі Черемушні керувала таємним гуртком, куди входила інтелігенція сусідніх сіл (члени гуртка брали участь в селянському повстанні 1902 року).

У Харківському історичному архіві зберігаються рукописи поетеси: дві п'єси, збірка лірики, поема та інші твори. У 2007 р. було видано збірку творів Марусі Вольвачівни, яка вмістила поезії, поеми, оповідання, драми, мемуарну спадщину, фольклорні записи та фрагменти листування. Це сталося завдяки зусиллям Івана Лисенка – односельця, філолога, який захопившись творчістю талановитої землячки, досліджував та збирав у архівах і бібліотеках твори забутої письменниці, з яких упорядкував книжку. Назвав її — "Кажі жінці правду, та не всю". Це перше повне видання художніх творів, мемуарів та листів Марусі Вольвачівни. Значна частина творів до цього взагалі не публікувалася.

У своїх спогадах Марія Вольвач колись писала, що помре не своєю смертю – так їй нагадали. Але інформації про те, як і коли померла письменниця, досі немає. За припущенням дослідника її творчості – Івана Лисенка – померла письменниця між 1905 і 1910 роками. Могили Марусі Вольвач так і не було знайдено.